

26. 8. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K dalšímu vývoji Směrnice o reprezentativních žalobách

V červnu 2020 prošel trialogem revidovaný návrh směrnice o reprezentativních žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES[1]. Od svého předložení Komisí (11. 4. 2018) prodělal návrh řadu změn[2] a jeho dnešní podoba, která se soustředí zejména na ochranu spotřebitelů napříč různými členskými státy EU, je do jisté míry výsledkem reflexe řady negativních stanovisek k původnímu návrhu. Zdá se tak, že evropský zákonodárce upouští od ambice výrazněji zasahovat do národních řízení a soustředí se spíše na ochranu spotřebitelů v řízení přeshraničních.

Na druhou stranu mnoho problematických ustanovení ve směrnici zůstává zachováno. Následující článek přináší stručný informační „update“ v návaznosti na aktuální stav legislativního procesu[3].

Přeshraniční reprezentativní řízení a kvalifikované subjekty

Působnost směrnice se vztahuje jak na domácí, tak zejména na přeshraniční porušení práv spotřebitelů. O přeshraniční porušení práv spotřebitelů přitom půjde, pokud spotřebitelé dotčení protiprávním jednáním podnikatele[4] žijí v jednom nebo několika členských státech odlišných od členského státu, v němž je podnikatel usazen. V souladu s pravidly mezinárodního práva soukromého pak bude možné, aby subjekt oprávněný k zahájení řízení -tzv. kvalifikovaný subjekt (viz dále) podal reprezentativní žalobu jak v členském státě, v němž je registrován, tak i v jiném členském státě. Směrnice pak rozlišuje mezi dvěma typy reprezentativních žalob:

- **přeshraniční žalobou** - pokud kvalifikovaný subjekt podá reprezentativní žalobu v jiném členském státě, než ve kterém je registrován
- **vnitrostátní žalobou** - pokud kvalifikovaný subjekt podá reprezentativní žalobu v členském státě své registrace (i když je tato žaloba podána proti podnikateli se sídlem v jiném členském státě nebo i v případě, že jsou v řízení zastoupeni spotřebitelé z několika členských států).

Z důvodu takto pojaté definice se tak v průběhu řízení vnitrostátní reprezentativní žaloba pojmově nestane žalobou přeshraniční a naopak.

Členské státy zajistí, aby přeshraniční reprezentativní řízení mohlo být zahájeno u jejich soudů (či správních orgánů[5]) kvalifikovanými subjekty určenými pro účely přeshraničních reprezentativních žalob. Kromě toho by kvalifikované subjekty z různých členských států měly mít možnost spojit své síly v rámci jediného řízení. Tím by však nemělo být dotčeno právo soudu přezkoumat, zda je možné takto žalobu s ohledem na možná úskalí plurality žalobců projednat.

Kvalifikované subjekty by pro účely přeshraničních reprezentativních žalob měly splňovat stejná kritéria v celé EU. Zejména musejí být právníckými osobami založenými podle práva členského státu, mít neziskový charakter, vykonávat veřejnou činnost po určité období (min. 12 měsíců) a mít legitimní zájem na ochraně spotřebitele; kvalifikovanou osobou může být i veřejnoprávní subjekt. Mělo by jít o subjekty, které nebudou ovlivňovány jinými osobami než spotřebiteli. Členské státy přitom musejí zavést postupy, které takový případný vliv eliminují.

Splnění uvedených kritérií pak kvalifikované subjekty budou zveřejňovat vhodným způsobem, zejména na své webové stránce, a to jasně a srozumitelně a spolu s obecnými informacemi o zdrojích svého financování, o své organizační a řídicí struktuře, cílech a činnosti. Směrnice zajišťuje vzájemné uznávání právního postavení kvalifikovaných subjektů oprávněných vést přeshraniční žaloby. Seznam těchto subjektů členský stát nahlásí Komisi a Komise tento seznam zveřejní. Zařazení na seznam slouží jako důkaz právního postavení kvalifikovaného subjektu podávajícího žalobu. Tím by však nemělo být dotčeno právo soudu zkoumat, zda účel kvalifikovaného subjektu odůvodňuje jeho jednání v konkrétním případě.^[6]

Pokud jde o kvalifikované subjekty pro účely domácích reprezentativních řízení, měly by mít členské státy možnost stanovit kritéria pro tyto subjekty volně v souladu se svými vnitrostátními právními předpisy. Při jejich určení by však měl být zachován smysl a účel směrnice. Pokud jde o domácí řízení, bude možné získat status kvalifikované osoby pro určité řízení rovněž ad hoc.

Pro úplnost dodejme, že kvalifikované subjekty nesou náklady řízení a těmto osobám rovněž náhrada nákladů řízení v případě úspěchu náleží. Směrnice neřeší konkrétní financování vedení sporů, ale stanoví povinnost států zajistit, aby náklady řízení nebyly překážkou vedení řízení. Lze jen doufat, že s tímto ustanovením český zákonodárce naloží rozumně, a hlavně nenaruší křehkou procesní rovnost stran sporu.

Reprezentativní řízení

Účelem směrnice, jak byl od začátku stanoven a v současném podobě zůstal nezměněn, je chránit spotřebitele před jednáním podnikatelů porušujícím předpisy v oblastech práva EU uvedených v příloze I směrnice. Jak uvádí preambule, směrnice by měla rovněž dopadat na protiprávní jednání, která nastala před zahájením reprezentativního řízení nebo po jeho skončení, neboť může být nezbytné zabránit opakování takového jednání či usnadnit odškodnění spotřebitele.

Pokud jde o sledovaný výsledek řízení, členské státy zajistí minimálně možnost nařízení:

- **zásahových opatření** (ať již předběžného nebo konečného charakteru, článek 5a)

Od jednotlivých spotřebitelů se nevyžaduje, aby vyjádřili svou vůli být zastoupeni kvalifikovaným subjektem. Kvalifikovaný subjekt nemusí prokázat skutečnou ztrátu nebo škodu na straně jednotlivých spotřebitelů, kterých se porušení týká, ani úmysl či nedbalost na straně podnikatele; materiální podmínkou nařízení takového opatření je předchozí neúspěšná komunikace s podnikatelem.

- **nápravných opatření** (zejm. náhrada, oprava, výměna, snížení ceny, ukončení smlouvy nebo vrácení zaplacené ceny, článek 5b)

Jednotliví spotřebitelé, kterých se žaloba týká, mohou v přiměřených lhůtách po podání žaloby výslovně nebo mlčky vyjádřit svou vůli (ne)být zastoupeni kvalifikovaným subjektem. V přeshraničním řízení se pak spotřebitelé musí vyjádřit výslovně.

Zveřejňování informací a disclosure

Kvalifikovaný subjekt bude povinen zveřejňovat informace o řízení na webu a dále vhodným způsobem. Zajištění informovanosti spotřebitelů bude klíčová pro uplatnění práv v jednotlivých fázích řízení. Podnikatel bude povinen informovat o konečném rozhodnutí. Členskými státům je rovněž doporučeno zřídit veřejně dostupnou vnitrostátní webovou databázi poskytující informace o kvalifikovaných subjektech a obecné informace o probíhajících a uzavřených reprezentativních

řízení. Komise pak povinně zřídí elektronickou databázi pro komunikaci mezi členskými státy a mezi kvalifikovanými osobami. Tato databáze by měla být, alespoň v částech týkajících se přeshraničních žalob, přístupná veřejně.

Směrnice rovněž pracuje s dlouhodobě kritizovaným institutem povinnosti stran poskytnout (sebe usvědčující) důkazy, které protistrana v řízení označí. Aktuální znění návrhu však stanoví, že k uložení takové povinnosti lze přistoupit pouze v případě, že požadující strana dostatečně doložila důvodnost svých tvrzení, důkazy, které mají být poskytnuty, budou řádně označeny a budou respektována národní pravidla týkající se proporcionality a ochrany důvěrných informací. Za nesplnění této povinnosti může být uložena pokuta.

Účinky rozhodnutí a soudní smír

Členské státy zajistí, aby konečné rozhodnutí soudu kteréhokoli členského státu mohly obě strany použít jako důkaz o existenci protiprávního jednání poškozujícího kolektivní zájmy spotřebitelů v rámci jakýchkoli jiných žalob směřujících k nápravě a týkajících se stejného porušení před jejich vnitrostátními orgány. V návrhu zůstalo i kritizované ustanovení, dle kterého za nesplnění opatření uloženého rozhodnutím soudu může být soudem uložena pokuta[7].

Soud s přihlédnutím k právům a zájmům všech stran a zejména právům a zájmům dotčených spotřebitelů posoudí, zda navrhovaný smír není v rozporu s kogentními vnitrostátními právními předpisy nebo neobsahuje ustanovení, která nelze vymáhat. Členské státy mohou stanovit pravidla umožňující soudu odmítnout schválení smíru za určitých okolností. Schválený smír je závazný pro oprávněný subjekt, podnikatele a jednotlivé dotčené spotřebitele.

Členské státy **mohou** stanovit pravidla, podle nichž jednotliví spotřebitelé, kterých se žaloba týká, dostanou možnost přijmout, nebo odmítnout účinky smíru pro svou osobu.

Směrnice neobsahuje žádné zvláštní ustanovení k výkonu rozhodnutí – zde bude třeba postupovat podle stávajících pravidel mezinárodního práva soukromého.

V kontextu českého návrhu zákona o hromadném řízení je vhodné zmínit, že směrnice nebrání existenci několika paralelních národních mechanismů úpravy tohoto typu žalob, splňuje-li alespoň jeden z nich podmínky stanovené směrnicí. Vzhledem k tomu, že základní schéma českého návrhu zákona v aktuálním znění mechanismy směrnice již nyní ve většině respektuje, lze očekávat, že se Ministerstvo spravedlnosti pokusí implementovat směrnici právě prostřednictvím tohoto zákona o hromadném řízení.

Dušan Sedláček,
partner

Denisa Rajdová,
advokát, doktorand na katedře obchodního práva PF UK

[HAVEL & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Florentinum, recepce A
Na Florenci 2116/15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 255 000 111
Fax: +420 255 000 110
e-mail: office@havelpartners.cz

[1] K dispozici >>> [zde](#); český překlad původního návrhu pracuje s pojmem zástupné žaloby, autoři článku se drží pojmu reprezentativní žaloba tak, jak jej pro taková řízení dlouhodobě používá česká právní věda.

[2] Původní znění k dispozici >>> [zde](#).

[3] Aktuální stav návrhu lze rovněž sledovat >>> [zde](#) nebo >>> [zde](#).

[4] Český překlad původního návrhu pracuje s pojmem obchodník.

[5] Směrnice počítá v závislosti na národní úpravě i s možností zahájení řízení u správního orgánu namísto u soudu.

[6] Srov. bod 11e preambule.

[7] Což se v kontextu českého civilního procesu jeví jako problematické. Na druhou stranu je třeba říci, že v řadě evropských států je uložení pokut u některých čistě soukromých opatření (viz např. předběžná opatření v Německu) poměrně běžné.

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)